

สรุปผลการวิจัย อภิปรายและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษามุมมองที่ของหอกระจายข่าว ในการให้ความรู้ความเข้าใจ ด้านสาธารณสุขมูลฐานแก่ประชาชนในจังหวัดนครปฐม โดยศึกษาในลักษณะ "กรณีศึกษา" ซึ่งเป็นการศึกษา เฉพาะหอกระจายข่าวและประชาชนในหมู่บ้าน เขตอำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม สำหรับด้านหอกระจายข่าวนั้นได้ศึกษา เรื่องความแตกต่างในคำ เนินงานของหอกระจายข่าว ที่ทำการเผยแพร่ความรู้และข่าวสารด้านสาธารณสุขมูลฐาน ซึ่งมีรูปแบบของการบริหารงานต่างกัน ส่วนด้านประชาชนนั้นได้ศึกษาความแตกต่าง เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจด้านสาธารณสุขมูลฐาน โดยใช้ความรู้ 4 เรื่องคือ เรื่องการอนามัยแม่และเด็ก / การวางแผนครอบครัว การโภชนาการ การสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมและน้ำสะอาด การสร้างภูมิคุ้มกันโรค เป็นตัวชี้วัดถึงบทบาทของหอกระจายข่าวว่าให้ความรู้ความเข้าใจด้านสาธารณสุขมูลฐานแก่ชาวบ้านมากน้อยเพียงไร ทั้งนี้ เพื่อ เป็นแนวทางสนับสนุนงานของหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน ที่จะได้นำมาใช้ในการดำเนินงาน เผยแพร่ความรู้ข่าวสารสู่ประชาชนอย่างเป็นระบบต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสำรวจบทบาทหน้าที่ของหอกระจายข่าว 4 ด้าน คือ บทบาทในการสำรวจปัญหาและความต้องการของประชาชนในหมู่บ้าน เพื่อนำมาจัดรายการ บทบาทในการจัดรายการ ความปัญหาและความต้องการของชุมชน บทบาทในการวางแผนกระจายเสียง และบทบาทในการติดตามประเมินผลการกระจายเสียง
2. แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจด้านสาธารณสุขมูลฐาน 4 เรื่อง คือ เรื่อง การวางแผนครอบครัว/การอนามัยแม่และเด็ก การโภชนาการ การจัดหา น้ำสะอาดและสุขาภิบาล สิ่งแวดล้อม และการให้ภูมิคุ้มกันโรค

วิธีดำเนินการวิจัย

ประกอบด้วยการหาข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของอำเภอคอนตูม จังหวัดนครปฐมแล้วจึงติดต่อขอคำแนะนำเกี่ยวกับสถานที่ตั้งหอกระจายข่าวในเขตอำเภอคอนตูม จากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขจังหวัดนครปฐม จากนั้นได้ออกสำรวจแหล่งที่ตั้งหอกระจายข่าวตามหมู่บ้านต่าง ๆ ในเขตอำเภอคอนตูม พร้อมทั้งปรึกษาขอคำแนะนำจากผู้ใหญ่บ้าน เจ้าอาวาส เจ้าหน้าที่สาธารณสุข และเจ้าหน้าที่หอกระจายข่าว เพื่อให้ได้ลักษณะของหมู่บ้านตามเกณฑ์ที่กำหนด เมื่อเสร็จเรียบร้อยแล้วจึงทำการเก็บข้อมูลจากเจ้าหน้าที่หอกระจายข่าวด้วยแบบสำรวจ และเก็บข้อมูลจากประชาชนในหมู่บ้านที่คัดเลือกไว้ด้วยแบบทดสอบความรู้ทางสาธารณสุขมูลฐาน

ลักษณะหมู่บ้านที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ดำเนินการใน 5 หมู่บ้าน โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มที่มีหอกระจายข่าวจำนวน 3 หมู่บ้าน กลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มที่ไม่มีหอกระจายข่าวจำนวน 2 หมู่บ้าน ลักษณะของหมู่บ้านทั้ง 5 หมู่บ้านมีลักษณะคล้ายคลึงกันเป็นส่วนใหญ่ คือ เป็นหมู่บ้านที่มีขนาดประมาณ 70 - 100 หลังคาเรือน และอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอคอนตูมเฉลี่ยประมาณ 9 ก.ม. ลักษณะการจัดตั้งหมู่บ้านจะอยู่ลึกเข้าไปจากถนนสายหลักเฉลี่ยประมาณ 2 - 3 ก.ม.

ลักษณะทางประชากร โดยการเก็บข้อมูลจากประชากรกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุตั้งแต่ 17 ปีขึ้นไป พบว่าในกลุ่มหมู่บ้านที่มีหอกระจายข่าวจำนวน 3 หมู่บ้าน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง เฉลี่ยร้อยละ 61.2 ซึ่งใกล้เคียงกับกลุ่มหมู่บ้านที่ไม่มีหอกระจายข่าวที่มีเพศหญิงเฉลี่ยร้อยละ 62.8 กลุ่มหมู่บ้านที่มีหอกระจายข่าวพบว่ากลุ่มอายุที่มีจำนวนมากที่สุดคือกลุ่มอายุ 30 - 39 ปี เฉลี่ยร้อยละ 33.3 กลุ่มหมู่บ้านที่ไม่มีหอกระจายข่าวมีลักษณะเดียวกัน คืออยู่ในกลุ่มอายุ 30 - 39 ปี เฉลี่ยร้อยละ 31.6 ระดับการศึกษาทั้งกลุ่มที่มีหอกระจายข่าวและกลุ่มที่ไม่มีหอกระจายข่าว ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับ ป.1 - ป.4 เฉลี่ยร้อยละ 78.9 และ 73.0 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในสถานภาพสมรสและอยู่ด้วยกัน นับถือศาสนาพุทธและอาชีพเกษตรกร

ลักษณะหอกระจายข่าวที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้กำหนดหอกระจายข่าวไว้ 3 แห่ง แต่ละแห่งมีลักษณะการบริหารงานที่แตกต่างกัน ซึ่งพบว่าลักษณะโดยทั่วไปมีดังนี้ หอกระจายข่าวในรูปคณะกรรมการมีบุคลากร

ผู้รับผิดชอบจำนวนมากที่สุด คือ 8 คน รองลงมาคือหอกระจายข่าวในรูปกิ่งคณะกรรมการ มี 5 คน และน้อยที่สุดคือหอกระจายข่าวในรูปเฉพาะบุคคลมีเพียง 2 คน ผู้รับผิดชอบสูงสุดของหอกระจายข่าวทั้ง 3 แห่งปรากฏว่าเป็นพระ 2 แห่ง และเป็นเจ้าหน้าที่สาธารณสุข 1 แห่ง ที่ตั้งหอกระจายข่าวอยู่ในวัด 2 แห่ง และอยู่สถานีอนามัย 1 แห่ง ลำโพงกระจายเสียงที่มีติดตั้งไม่เหมือนกัน คือมีการติดตั้งบนต้นไม้สูง บนหอสูงมีโครงเหล็กถาวร และบนแท่งค้ำน้ำ ค่าใช้จ่ายในกิจการหอกระจายข่าวใกล้เคียงกัน คืออยู่ระหว่าง 100 - 300 บาท

สรุปผลการวิจัย

1. ลักษณะบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงานหอกระจายข่าวแบบต่าง ๆ

พบว่าบทบาท 3 ด้าน คือ 1. บทบาทหน้าที่ในการสำรวจปัญหาและความต้องการของชุมชนเพื่อนำมาจัดรายการ 2. บทบาทหน้าที่ในการจัดรายการตามปัญหาและความต้องการของชุมชน 3. บทบาทหน้าที่ในการวางแผนกระจายเสียงจะกระทำหน้าที่ดังนี้คือ หอกระจายข่าวในรูปคณะกรรมการจะปฏิบัติหน้าที่ส่วนใหญ่มีความถี่ใกล้เคียงกับหอกระจายข่าวในรูปกิ่งคณะกรรมการ แต่จะแตกต่างกับหอกระจายข่าวในรูปเฉพาะบุคคล คือกระทำได้น้อยครั้งกว่าในทุก ๆ กิจกรรม

สำหรับบทบาทหน้าที่ในการติดตามประเมินผลการกระจายเสียง พบว่าหอกระจายข่าวในรูปคณะกรรมการกระทำบทบาทได้น้อยครั้งกว่าหอกระจายข่าวในรูปเฉพาะบุคคลและรูปกิ่งคณะกรรมการซึ่งพบว่าหอกระจายข่าวในรูปเฉพาะบุคคลและรูปกิ่งคณะกรรมการมักไม่ค่อยได้กระทำกิจกรรมในบทบาทหน้าที่นี้ แต่เมื่อพิจารณาบทบาทของหอกระจายข่าวทั้ง 4 ด้าน ก็พบว่าหอกระจายข่าวในรูปคณะกรรมการไม่แตกต่างกับหอกระจายข่าวในรูปแบบอื่นชัดเจนนัก เพราะบทบาทบางเรื่องก็กระทำน้อยกว่าหอกระจายข่าวในรูปกิ่งคณะกรรมการ จึงสรุปได้ว่าหอกระจายข่าวในรูปคณะกรรมการมีการดำเนินงานไม่แตกต่างกับหอกระจายข่าวในรูปแบบอื่น

2. ความรู้ความเข้าใจด้านสาธารณสุขมูลฐานของประชาชนในหมู่บ้านต่าง ๆ

2.1 เปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจด้านสาธารณสุขมูลฐานของกลุ่มตัวอย่างในหมู่บ้านที่มีการบริหารงานหอกระจายข่าวในรูปคณะกรรมการ กับหมู่บ้านที่มีการบริหารงานหอกระจายข่าวในรูปแบบอื่น พบว่าคะแนนเฉลี่ยความรู้ 3 เรื่องคือ การวางแผนครอบครัว/

อนามัยแม่และเด็ก การโภชนาการ การให้ภูมิคุ้มกันโรค ของประชาชนในหมู่บ้านที่มีการบริหารงานหอกระจายข่าวในรูปคณะกรรมการไม่แตกต่างกับคะแนนเฉลี่ยของประชาชนในหมู่บ้านที่มีการบริหารงานหอกระจายข่าวในรูปแบบอื่น แต่พบว่าคะแนนเฉลี่ยความรู้เรื่องการจัดหาน้ำสะอาดและสุขภาพสิ่งแวดล้อม มีความแตกต่างกันในระดับความเชื่อมั่น 0.05 โดยรูปคณะกรรมการมีคะแนนความรู้ของประชาชนสูงกว่ารูปอื่น เมื่อนำคะแนนเฉลี่ยความรู้ทั้ง 4 เรื่องมารวมกันและทดสอบทางสถิติพบว่าหมู่บ้านทั้ง 2 ประเภทแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย จนไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2.2 เปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจด้านสาธารณสุขมูลฐานของกลุ่มตัวอย่างในหมู่บ้านที่มีหอกระจายข่าว กับหมู่บ้านที่ไม่มีหอกระจายข่าว พบว่าคะแนนเฉลี่ยความรู้ 3 เรื่อง คือ การวางแผนครอบครัว/อนามัยแม่และเด็ก การโภชนาการ การจัดหาสะอาดและสุขภาพสิ่งแวดล้อม ของประชาชนในหมู่บ้านที่มีหอกระจายข่าว ไม่แตกต่างกับคะแนนเฉลี่ยของประชาชนในหมู่บ้านที่ไม่มีหอกระจายข่าว แต่พบคะแนนเฉลี่ยความรู้เรื่องการให้ภูมิคุ้มกันโรคมีความแตกต่างกันในระดับความเชื่อมั่น 0.01 โดยในหมู่บ้านที่มีหอกระจายข่าว ประชาชนมีความรู้สูงกว่าในหมู่บ้านที่ไม่มีหอกระจายข่าว เมื่อนำคะแนนเฉลี่ยความรู้ทั้ง 4 เรื่องมารวมกันและทดสอบทางสถิติพบว่าหมู่บ้านทั้ง 2 ประเภทแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย จนไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

หลังจากได้ดำเนินการออกสำรวจหอกระจายข่าว และใช้แบบสอบถามความรู้ด้านสาธารณสุขมูลฐานกับประชาชนในหมู่บ้านตัวอย่างที่กำหนด เมื่อนำผลต่าง ๆ มาดำเนินการวิเคราะห์จึงสรุปออกมาว่า การวิจัยครั้งนี้ไม่ยอมรับสมมติฐานทั้ง 3 ข้อ

สมมติฐานข้อที่ 1 กำหนดไว้ว่าหอกระจายข่าวที่มีการบริหารงานในรูปคณะกรรมการจะมีการดำเนินงานแตกต่างกับหอกระจายข่าวที่มีรูปแบบการบริหารงานแบบอื่น ๆ

หลังจากการวิเคราะห์พบว่าหอกระจายข่าวในรูปคณะกรรมการจะกระทำบทบาทหน้าที่ที่มีความคล้ายคลึงกับหอกระจายข่าวในรูปกึ่งคณะกรรมการในกิจกรรม 3 ด้าน คือ 1. การสำรวจปัญหาและความต้องการของชุมชน 2. การจัดรายการตามปัญหาและความต้องการของชุมชน 3. การวางแผนการกระจายเสียง แต่สำหรับกิจกรรมในการติดตามประเมินผลการ

กระจายเสียง พบว่าหอกระจายข่าวในรูปคณะกรรมการกระทำได้ดีกว่าหอกระจายข่าวในรูปแบบอื่น จึงแสดงให้เห็นว่าหอกระจายข่าวในรูปคณะกรรมการกับรูปกิ่งคณะกรรมการมีลักษณะการดำเนินงานไม่แตกต่างกันมากนัก จะแตกต่างกันอย่างชัดเจนก็เฉพาะกับหอกระจายข่าวในรูปเฉพาะบุคคลเท่านั้น ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่าหอกระจายข่าวเป็นสิ่งใหม่สำหรับชาวบ้านโดยทั่วไปในเขตอำเภอคอนสาร เพราะจากการสำรวจหอกระจายข่าวตัวอย่างพบว่าหอกระจายข่าวเพิ่งมีการสร้างและใช้ดำเนินการเผยแพร่ความรู้ด้านสาธารณสุขมูลฐาน เริ่มขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2529 ดังนั้นถึงแม้หอกระจายข่าวจะมีการบริหารงานในรูปคณะกรรมการ มีการกำหนดตัวบุคคลให้ทำหน้าที่รับผิดชอบ เช่น รวบรวมข่าว จัดรายการประกาศข่าว ดูแลเครื่อง เป็นต้น แต่เมื่อปฏิบัติจริงก็มักจะไม่มี การแยกหน้าที่ชัดเจน จากการสอบถามเจ้าหน้าที่ของหอกระจายข่าวในรูปคณะกรรมการจึงได้ทราบว่าบุคลากรบางคนต้องทำงานพร้อม ๆ กันหลายด้านแทนกรรมการบางคนที่ได้รับแต่งตั้งมาแล้วไม่ได้ทำอะไรเลย จากพฤติกรรมเช่นนี้มีผลทำให้กิจกรรมในหน้าที่ของหอกระจายข่าวในรูปคณะกรรมการมีลักษณะความถี่ใกล้เคียงกับหอกระจายข่าวในรูปแบบอื่น

สมมติฐานข้อที่ 2 กำหนดไว้ว่า ประชาชนที่อยู่ในหมู่บ้านที่มีหอกระจายข่าวซึ่งบริหารงานในรูปคณะกรรมการ จะมีความรู้ความเข้าใจด้านสาธารณสุขมูลฐานแตกต่างกับประชาชนที่อยู่ในหมู่บ้านที่มีหอกระจายข่าวซึ่งบริหารงานในรูปแบบอื่น

หลังจากได้ทำการ เปรียบเทียบความรู้ความ เข้าใจด้านสาธารณสุขมูลฐานของประชาชนในหมู่บ้านทั้ง 2 ประเภท โดยนำคะแนนทั้ง 4 เรื่องมารวมกัน คือ เรื่องการวางแผนครอบครัว/อนามัยแม่และเด็ก การโภชนาการ การจัดการน้ำสะอาดและสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อม การให้ภูมิคุ้มกันโรค กลับพบว่าระดับความรู้ความ เข้าใจไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากการดำเนินงานด้านสาธารณสุขมูลฐานของกระทรวงสาธารณสุขที่ผสมผสานบริการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การให้การรักษายาบาล และการฟื้นฟูสภาพผู้ป่วยโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้วยการสนับสนุนจากระบบบริการสาธารณสุขของรัฐและอาสาสมัครสาธารณสุข รวมทั้งระบบสื่อสารมวลชน เช่น วิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์ เป็นต้น ดังนั้นความรู้ในเรื่องเหล่านี้ของประชาชนโดยทั่วไปจึงมีในระดับสูงอยู่แล้ว ประกอบกับหอกระจายข่าวซึ่งบริหารงานในรูปคณะกรรมการก็กระทำบทบาทหน้าที่ไม่แตกต่างไปจากหอกระจายข่าวที่บริหารงานในรูปแบบอื่น จึงทำให้ความรู้ด้านสาธารณสุขมูลฐานของประชาชนมีลักษณะใกล้เคียงกันโดยทั่วไป ยกเว้น เรื่องการจัดการน้ำสะอาดและสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อม ซึ่งการบริหารในรูปคณะกรรมการมีประสิทธิผลกว่า

อาจเป็นไปได้ว่าหอกระจายข่าวในรูปคณะกรรมการมีการเผยแพร่ความรู้เรื่องนี้ให้แก่ประชาชน ในหมู่บ้านได้มากกว่าหอกระจายข่าวในรูปแบบอื่น เนื่องจากความรู้เรื่องนี้ยังไม่มีมีการเผยแพร่ ผ่านสื่อที่ไม่ใช่หอกระจายข่าวเหมือนเรื่องอื่น ๆ

สมมติฐานข้อที่ 3 กำหนดไว้ว่า ประชาชนที่อยู่ในหมู่บ้านที่มีหอกระจายข่าวจะมีความรู้ ความเข้าใจด้านสาธารณสุขมูลฐานแตกต่างกับประชาชนที่อยู่ในหมู่บ้านที่ไม่มีหอกระจายข่าว

หลังจากได้ทำการ เปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจด้านสาธารณสุขมูลฐานของประชาชน ในหมู่บ้านทั้ง 2 ประเภท พบว่าระดับความรู้ความเข้าใจไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้สืบเนื่องมาจาก เหตุผลเดียวกับข้างต้น คือผลจากการดำเนินงานสาธารณสุขของรัฐ และการอาศัยการมีส่วนร่วม ของชุมชน ด้วยการสนับสนุนจากระบบบริการสาธารณสุขของรัฐ และอาสาสมัครสาธารณสุข รวมทั้งระบบสื่อสารมวลชน ดังนั้นถึงแม้ว่าจะอยู่ในหมู่บ้านที่ไม่มีหอกระจายข่าว แต่ประชาชน ก็สามารถได้รับความรู้จากสื่ออื่นได้ใกล้เคียงกับหมู่บ้านที่มีหอกระจายข่าว ประกอบกับ หอกระจายข่าวก็ยังไม่มียุทธศาสตร์ในการที่จะทำให้ระดับความรู้ความเข้าใจด้านสาธารณสุข มูลฐานเพิ่มขึ้นจากระดับทั่วไป จึงทำให้ความรู้ไม่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามมีข้อยกเว้นในเรื่อง การรณรงค์เรื่องการให้ภูมิคุ้มกันโรค ที่หมู่บ้านที่มีหอกระจายข่าวมีประสิทธิผลกว่า อาจเป็น ไปได้ว่าการรณรงค์ในเรื่องนี้โดยผ่านสื่ออื่นยังไม่ได้ทำกันอย่างแพร่หลาย

ถึงแม้ว่าผลการวิจัยจะแสดงว่าหอกระจายข่าวไม่ได้มีบทบาทอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในการให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชน แต่อย่างน้อยที่สุดข้อมูลที่ไดมาก็ชี้ให้เห็นได้ชัดเจนว่า

1. หอกระจายข่าวใช้ได้ดีกับ เรื่องที่ไม่ได้เผยแพร่ผ่านสื่ออื่น ๆ อย่างแพร่หลาย
2. หอกระจายข่าวใช้ได้ดีกับหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกลความเจริญ และขาดแคลนสื่อ

ประเภทอื่น

ถ้าพิจารณาหอกระจายข่าวในแง่ของการสื่อสารที่ให้เนื้อหาของสารตรงกับความต้องการของชุมชน การวิจัยครั้งนี้ก็ได้ชี้ให้เห็นว่า หอกระจายข่าวใช้ได้ดีกับ เรื่องที่ไม่ได้เผยแพร่ ผ่านสื่ออื่น ๆ อย่างแพร่หลาย ซึ่งสอดคล้องกับที่ อรสา ปานขาว (บสธ. 2530 : 648-649) ได้กล่าวถึงความสำคัญของระบบการกระจายเสียงประเภทหอกระจายข่าวว่า เป็นสื่อเฉพาะกิจ ที่กิจการทางด้านสาธารณสุขนิยมนำไปใช้ในการให้ข้อมูลข่าวสาร เพราะ เป็นสื่อที่สามารถถ่ายทอดให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของชุมชนได้โดยเฉพาะ เนื่องจากติดตั้งอยู่ในชุมชน และชุมชนก็เป็นเจ้าของเอง หอกระจายข่าวก่อให้เกิดการ แลก เปลี่ยนข้อมูลข่าวสารด้านสาธารณสุข และด้านอื่นที่เกี่ยวข้องในระหว่างประชาชน

ผลของการทดลอง เพื่อประเมินประสิทธิผลของหอกระจายข่าว ที่กองสุขศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข (2527 : 28) ได้ดำเนินการทดลองใน 8 หมู่บ้าน ที่เป็นตัวแทนของหมู่บ้านทุกภาคทั่วประเทศ ยังเป็นข้อสนับสนุนว่าหอกระจายข่าว เป็นการสื่อสารที่ให้เนื้อหาของสารตรงกับความต้องการของชุมชน กล่าวคือหลังจากใช้หอกระจายข่าวในการรณรงค์เพื่อโน้มน้าวใจให้ประชาชนเกิดการเปลี่ยนแปลงซึ่งสิ่งที่พบคือ

1. ประชาชนในชุมชนที่ศึกษามีความรู้และทัศนคติ เกี่ยวกับหัวข้อปัญหาที่รณรงค์และเรื่องอื่น ๆ เพิ่มขึ้น ร้อยละ 60-90

2. ในชุมชนนั้นมีการเปลี่ยนแปลงทางวัตถุที่เกี่ยวกับหัวข้อปัญหาที่รณรงค์ เช่น มีอัตราเพิ่มในการสร้างถังเก็บน้ำฝน ส้วม ศูนย์โภชนาการเด็ก และมีการร่วมมือกันในการพัฒนาความสะอาดหมู่บ้าน และปรับปรุงชุมชนให้สวยงาม โดยการปลูกไม้ดอกไม้ประดับ

3. ประชาชนในชุมชนมีความรู้และยอมรับหอกระจายข่าวร้อยละ 50-100

อับดุล คับ เบิลยู ข่าน (Abdul W. Khan, 1979 : 199) ได้ศึกษาเปรียบเทียบการกระจายเสียงเพื่อการเกษตรจากส่วนกลางกับการกระจายเสียงภายในท้องถิ่นของประเทศอินเดีย ก็ยอมรับว่าการกระจายเสียงจากสถานีที่ตั้งในท้องถิ่นสามารถทำหน้าที่ในการกระจายข่าวสารที่สำคัญ ๆ ทางเกษตรได้ดีกว่าสถานีที่ตั้งอยู่ในส่วนกลาง

ถ้าพิจารณาหอกระจายข่าวในแง่ของสื่อที่มีความเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นที่อยู่ห่างไกล การวิจัยครั้งนี้ก็ชี้ให้เห็นว่า หอกระจายข่าวใช้ได้กับหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกลความเจริญ และขาดแคลนสื่อประเภทอื่น ซึ่งสอดคล้องกับที่ ประมะ สดะเวทิน (2524 : 69-79) ได้กล่าวไว้ว่า สาธารณรัฐประชาชนจีนได้จัดระบบการกระจายเสียงของประเทศไว้ 3 ระดับคือ ระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับท้องถิ่น สำหรับการกระจายเสียงในระดับท้องถิ่นใช้การกระจายเสียงตามสายเป็นหลัก และสามารถกระจายข่าวสารที่ต้องการไปสู่ประชาชนได้ทั่วทุกหัวระแหงของประเทศ และตรงกับแนวคิดของ เสถียร เขยประทับ (2524 : 24) ที่กล่าวว่า การที่สาธารณรัฐประชาชนจีนประสบความสำเร็จอย่างสูงในการเข้าถึงประชาชนในเขตชนบทที่เคยอยู่อย่างโดดเดี่ยวและมีแต่ความเฉื่อยชาทางการเมืองนั้นก็คือ "ระบบเสียงตามสาย" ในท้องถิ่นชนบทโดยทั่วไปนั่นเอง และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ นภาพรณี อัจฉริยะกุล (มสธ. 2528 : 16) ที่ว่า การสื่อสารโดยใช้ระบบการกระจายเสียง เป็นสื่อชนิดหนึ่งที่สามารถเข้าถึงผู้รับได้

ฉบับล้นทันใจและอย่างกว้างไกล เพราะ เป็นสื่อที่ส่งความหมายให้แก่ผู้รับได้โดยผู้รับใช้วิธีวะสัมผัสเพียงอย่างเดียว คือ "หู" ในการรับฟัง ก็สามารถรับข่าวสาร รับความรู้และความบันเทิงได้อย่างเต็มที่

ดังนั้น ถ้าหอกระจายข่าวสามารถพัฒนาระบบการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพจนสามารถสนองตอบต่อความต้องการของท้องถิ่นได้อย่างแท้จริงแล้ว หอกระจายข่าวจะ เป็นสื่อที่สำคัญอย่างยิ่งในการที่จะพัฒนาท้องถิ่นที่ห่างไกลความเจริญ ให้รู้คน้าได้อย่างรวดเร็วในหลาย ๆ ด้าน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. จากผลของการศึกษาทำให้ทราบถึงลักษณะ บทบาทหน้าที่ของหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้านที่แสดงให้เห็นว่าถึงแม้จะมีการสร้างหอกระจายข่าวขึ้นในหมู่บ้านต่าง ๆ เพื่อทำหน้าที่ในการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน แต่ปัจจุบันหอกระจายข่าวก็ยังไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่อย่าง เป็นระบบที่ควรจะเป็น ดังนั้นถ้าหากได้มีการจัดระบบในการบริหารและระบบในการปฏิบัติหน้าที่ของหอกระจายข่าวในรูปคณะกรรมการให้ดีขึ้น หอกระจายข่าวก็น่าจะ เป็น เครื่องมือสื่อสารที่ควรจะนำมาใช้ในการเผยแพร่ความรู้และข้อมูลข่าวสารที่จะสร้างให้เกิดความเข้าใจแก่ประชาชนได้อย่างทั่วถึงและทันต่อเหตุการณ์ รวมทั้งทำหน้าที่เสริมการเผยแพร่ที่กระทำผ่านสื่ออื่น หรือวิธีการอื่น ๆ ที่ได้กระทำอยู่แล้ว อันจะทำให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจที่ยึดแน่นขึ้นและมีความเชื่อมั่นยิ่งขึ้น

2. การกระทำบทบาทหน้าที่ของหอกระจายข่าว หากกระทำไม่สม่ำเสมอหรือกระทำน้อยครั้ง เกินไป ดัง เช่นหอกระจายข่าวในรูปคณะกรรมการหรือหอกระจายข่าวในรูปแบบอื่น ๆ ที่พบจากการวิจัย ก็จะทำให้หอกระจายข่าวที่ตั้งขึ้นมาไม่เกิดประโยชน์ในด้านการเผยแพร่ความรู้ หรือกระตุ้นความสนใจแก่ประชาชน แต่อย่างไรก็ตามการวิจัยครั้งนี้ก็ทำให้เห็นประโยชน์ของหอกระจายข่าวว่าสามารถให้ความรู้ใหม่แก่ประชาชนได้ในกรณีที่ เรื่องที่ทำการเผยแพร่ยังไม่แพร่หลาย การใช้หอกระจายข่าวจะ เป็นวิธีหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในการเผยแพร่ และทำให้ประชาชนมีความรู้ความ เข้าใจในเรื่องนั้น ๆ เพิ่มขึ้นได้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ถึงแม้ว่าการวิจัยครั้งนี้จะพบว่าประชาชนที่อยู่ในหมู่บ้านที่มีหอกระจายข่าว มีความรู้ความเข้าใจด้านสาธารณสุขมูลฐาน ไม่แตกต่างไปจากประชาชนที่อยู่ในหมู่บ้านที่ไม่มีหอกระจายข่าว แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าหอกระจายข่าวจะไม่มีความสำคัญในการเผยแพร่ความรู้และข่าวสาร เพราะจากผลของการวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบว่าหอกระจายข่าวที่บริหารงานในรูปแบบต่าง ๆ นั้น กระทบทาบหน้าที่ในลักษณะที่ไม่เป็นทางการ ที่สำคัญคือขึ้นอยู่กับความขยัน ความถนัดและความพอใจของผู้ดำเนินการ ทำให้หอกระจายข่าวที่ทำการศึกษาวิจัยขาดประสิทธิภาพ ดังนั้นถ้าหากหมู่บ้านใดที่มีหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้านอยู่แล้ว และต้องการที่จะนำมาใช้ประโยชน์ในการเผยแพร่ความรู้และข่าวสารให้แก่ประชาชนในหมู่บ้านโดยทั่วไป จึงควรให้มีการจัดตั้งคณะทำงานหอกระจายข่าว ซึ่งประกอบด้วย กลุ่มประชาชนในหมู่บ้านของตนเอง คณะทำงานนี้ควรได้รับการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะในการดำเนินงานของหอกระจายข่าว โดยใช้รูปแบบของบทบาทหน้าที่จากการวิจัยครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้านต่าง ๆ ต่อไป

2. ผู้ที่สมควรที่จะ เป็นผู้ดูแลกำกับและเป็นผู้นำในการดำเนินงานหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน ควรจะเป็นบุคคลต่อไปนี้คือ พระ ผู้ใหญ่บ้าน และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เพราะมักจะได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้นำในหมู่บ้าน ถือได้ว่ามีส่วนสำคัญในการนัดหมายและเรียกประชุม เพื่อให้เกิดการรับรู้ มีความเข้าใจและเห็นประโยชน์ของการใช้หอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน ดังนั้นเมื่อได้มีการตกลงและจัดตั้งคณะทำงานหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้านขึ้นแล้ว พระ ผู้ใหญ่บ้าน และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขก็ควร เป็นบุคคลสำคัญที่จะคอยกำกับดูแลและช่วยแก้ไขปัญหาการดำเนินงานของคณะทำงานหอกระจายข่าวให้มีประสิทธิภาพได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยในลักษณะ "กรณีศึกษา" ซึ่งเป็นการศึกษาเฉพาะหอกระจายข่าวและประชาชนในหมู่บ้าน เขตอำเภอกอนนุช จังหวัดนครปฐม จึงไม่อาจนำไปสรุปได้ว่าเป็นลักษณะบทบาทของหอกระจายข่าวทั่วประเทศ ดังนั้นหากจะมีการวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะไว้ดังต่อไปนี้

1. ดำเนินการวิจัยในลักษณะเดียวกันนี้ให้กว้างขวางครอบคลุมทั่วประเทศแทนกรณีศึกษา
2. ควรได้มีการศึกษาวิจัยเพื่อหารูปแบบที่เหมาะสมในการดำเนินงานหอกระจายข่าวในแต่ละหมู่บ้าน ซึ่งมีสิ่งแวดล้อมและองค์ประกอบที่แตกต่างกัน
3. ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นปัญหาต่อการดำเนินงานหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้านต่าง ๆ เพื่อจะใช้เป็นแนวทางในการจัดหาปัจจัยสนับสนุนการดำเนินงานหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้านที่เหมาะสมกับความต้องการของคณะกรรมการหอกระจายข่าวและประชาชนที่เกี่ยวข้องต่อไป
4. ควรได้มีการศึกษาในเรื่องการจัดให้มีศูนย์ผลิตรายการ หรือศูนย์รวมข่าวสารในระดับหมู่บ้าน ตำบล หรืออำเภอ เพื่อเป็นแหล่งที่คณะกรรมการหอกระจายข่าวจะได้นำมาเผยแพร่ในหมู่บ้านของตนเองได้สะดวก

ศูนย์วิทยพัชกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย